

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

دانشگاه الزهرا(س)

دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی

پایان نامه جهت اخذ درجه کارشناسی ارشد

رشته علوم کتابداری و اطلاع رسانی

عنوان

بررسی وضعیت ساختمان کتابخانه های مرکزی دانشگاه های مستقر در تهران از دیدگاه

مدیران و کتابداران کتابخانه های مورد مطالعه

استاد راهنما

دکتر حسن کیانی خوزستانی

استاد مشاور

دکتر منصور تاجداران

دانشجو

فاطمه هفته خانه فراهانی

شهریور ۱۳۹۰

تقدیم به

همه ی آنهایی که رفتند تا ما بمانیم.
تقدیم به ارواح بزرگ و مهربان پدر و مادرم

تقدیر و سپاسگزاری

سپاس بی انتها خدای را که توفیق داد تا در مسیر علم و دانش قرار گیرم و یاری ام نمود تا با بضاعت اندکی که دارم این اثر ناچیز را به انجام برسانم.

و با تشکر فراوان و متواضعانه از استاد ارجمند **جناب آقای دکتر کیانی** که زحمت راهنمایی این اثر را متحمل شدند. و نیز از استاد گرامی **جناب آقای دکتر تاجداران** که در این راه مشاورم بودند.

و با تشکر از تمام دوستانی که مرا در این راه یاری رساندند.

چکیده

پژوهش حاضر با هدف ارزیابی ساختمان کتابخانه های مرکزی دانشگاه های مستقر در شهر تهران از دیدگاه مدیران و کتابداران شاغل در این کتابخانه ها صورت پذیرفته است.

در این پژوهش با استفاده از روش پیمایشی توصیفی وضعیت ساختمان کتابخانه های مرکزی دانشگاه های مستقر در شهر تهران مشتمل بر ۱۶ دانشگاه که زیر نظر وزارت علوم ، تحقیقات و فناوری قرار دارند از طریق پرسشنامه ی طراحی شده برای کتابداران و مدیران کتابخانه ها (۱۷۴ کتابدار و ۱۶ مدیر) مورد ارزیابی قرار گرفت.

نتایج به دست آمده از پژوهش نشان می دهد که با توجه به استاندارد کتابخانه های دانشگاهی ایران، ساختمان کتابخانه های مرکزی دانشگاه های مورد مطالعه در فاصله مناسبی از دانشکده ها و خوابگاه های دانشجویی قرار نگرفته اند ولی اکثر دانشگاه ها برای جبران این نقص دست به تاسیس کتابخانه های دانشکده ای و خوابگاهی زده اند که تا حدودی توانسته فاصله به وجود آمده را جبران نماید، این کتابخانه ها از جنبه مسائل امنیتی ساختمان و امنیت مجموعه در وضعیت مطلوبی قرار گرفته اند ولی در مورد مسائل رفاهی ، اقتصادی، راحتی دسترسی به بخش های مختلف، توجه به گسترش های آتی و زیربنای اختصاصی به ساختمان، زیبایی و طراحی داخلی در وضعیت متوسط ارزیابی شده اند. هم چنین آزمون فرضیه نشان داد که از دیدگاه نیروی انسانی ساختمان کتابخانه های مرکزی دانشگاه های تهران در کمتر از ۵۰٪ با استاندارد مطابقت دارد.

کلید واژه ها: ساختمان کتابخانه ها ، کتابخانه های مرکزی ، کتابخانه های دانشگاهی ، استاندارد های کتابخانه های دانشگاهی

فهرست مطالب

فصل اول: کلیات تحقیق

۱-۱-مقدمه	۲
۱-۲- بیان مسئله	۳
۱-۳- پرسش های پژوهش	۴
۱-۴- اهداف پژوهش و ضرورت آن	۵
۱-۵- فرضیه پژوهش	۵
۱-۶- متغیرها	۵
۱-۷- جامعه آماری	۵
۱-۸- تعاریف عملیاتی	۶

فصل دوم: مروری بر ادبیات نظری تحقیق

۲-۱-مقدمه	۸
۲-۲- تاریخچه کتابخانه دانشگاهی	۸
۲-۳- انواع کتابخانه های دانشگاهی	۱۰
۲-۴- ارزیابی	۱۱
۲-۴-۱- ارزیابی درونی	۱۲
۲-۴-۲- فواید ارزیابی درونی	۱۲
۲-۵- استاندارد کتابخانه های دانشگاهی ایران	۱۴
۲-۵-۱- استاندارد هفتم: ساختمان و تجهیزات	۱۵
۲-۶- ساختمان کتابخانه ها	۱۵

۲۱	۷-۲-ویژگی های کلی ساختمان کتابخانه.....
۲۱	۱-۷-۲-عوامل بیرونی.....
۲۱	۱-۱-۷-۲-محل ساختمان کتابخانه.....
۲۳	۲-۱-۷-۲- منطقه ورودی به کتابخانه.....
۲۴	۳-۱-۷-۲- منطقه کنترل خروجی.....
۲۵	۴-۱-۷-۲- فضای سبز اطراف کتابخانه.....
۲۶	۲-۷-۲-عوامل درونی.....
۲۶	۱-۲-۷-۲- ارتفاع سقف کتابخانه.....
۲۶	۲-۲-۷-۲- حرارت و رطوبت.....
۲۶	۳-۲-۷-۲- تهویه.....
۲۶	۴-۲-۷-۲- نور.....
۲۷	۵-۲-۷-۲- حفاظت و ایمنی کتابخانه.....
۲۷	۶-۲-۷-۲- تزئینات کتابخانه.....
۲۷	۷-۲-۷-۲- پوشش کف کتابخانه.....
۲۸	۸-۲-۷-۲- رنگ کتابخانه.....
۲۸	۹-۲-۷-۲- پنجره ها.....
۲۸	۱۰-۲-۷-۲- حمل و نقل مواد کتابخانه و رفت و آمد مراجعه کنندگان.....
۲۸	۱۱-۲-۷-۲- قابلیت جابجایی و تغییرپذیری مواد و منابع در کتابخانه.....
۲۹	۱۲-۲-۷-۲- کنترل آلودگی های صوتی.....
۲۹	۸-۲- تاریخچه ساختمان کتابخانه ها.....
۳۳	۹-۲- طراحی ساختمان ها با عملکرد ثابت و غیر قابل تغییر.....
۳۴	۱۰-۲- طراحی ساختمان های مدولار.....
۳۷	۱۱-۲- ساختمان کتابخانه های دانشگاهی در ایران.....
۳۸	۱۱-۲- قبل از انقلاب اسلامی.....

- ۲-۱۱-۲- پس از انقلاب اسلامی..... ۳۸
- ۲-۱۲- پیشینه پژوهش..... ۳۹
- ۲-۱۲-۱- پیشینه تحقیق در داخل کشور..... ۳۹
- ۲-۱۲-۲- پیشینه تحقیق در خارج از کشور:..... ۴۳

فصل سوم: روش تحقیق

- ۳-۱- مقدمه..... ۴۶
- ۳-۲- روش پژوهش..... ۴۶
- ۳-۳- جامعه پژوهش..... ۴۶
- ۳-۴- نمونه گیری و تعیین حجم نمونه پژوهش..... ۴۸
- ۳-۵- ابزار گردآوری اطلاعات..... ۴۸
- ۳-۶- روش تجزیه و تحلیل اطلاعات پژوهش..... ۴۸
- ۳-۷- محدودیت های پژوهش..... ۴۸
- ۳-۸- روایی ابزار پژوهش..... ۴۹
- ۳-۹- پایایی ابزار پژوهش..... ۴۹

فصل چهارم: یافته های تحقیق

- ۴-۱- مقدمه..... ۵۱
- ۴-۲- مطالعه جامعه پاسخ دهنده..... ۵۲
- ۴-۳- مطالعه پاسخ های پرسشنامه..... ۵۴
- ۴-۵- ۱- مقدمه..... ۸۳
- ۴-۵- ۲- پاسخ به پرسش های اساسی پژوهش..... ۸۴

۳-۵- فرضیه پژوهش ۹۱

۴-۵- بحث و نتیجه گیری ۹۳

۵-۵- پیشنهاد های اجرایی (راهکارها) ۹۵

۶-۵- پیشنهاد برای پژوهش های آینده ۹۵

فهرست منابع و ماخذ ۹۶

منابع فارسی ۹۷

منابع لاتین ۱۰۲

پیوستها:

پرسشنامه

چکیده به انگلیسی

صفحه عنوان به انگلیسی

فهرست جدولها

- جدول ۳-۱: لیست نام، آدرس و شماره تلفن دانشگاه های مورد مطالعه ۴۷
- جدول ۴-۱: توزیع فراوانی جنسیت جامعه پاسخ دهنده ۵۲
- جدول ۴-۲: توزیع فراوانی میزان تحصیلات جامعه پاسخ دهنده ۵۲
- جدول ۴-۳: توزیع فراوانی نوع استخدام جامعه پاسخ دهنده ۵۳
- جدول ۴-۴: توزیع فراوانی سابقه ی کار در کتابخانه جامعه پاسخ دهنده ۵۳
- جدول ۴-۵: توزیع فراوانی و فراوانی تراکمی مناسب بودن مساحت کتابخانه برای پاسخگویی نیازهای کتابخانه های ۵۴
- جدول ۴-۶: توزیع فراوانی سن ساختمان کتابخانه ۵۵
- جدول ۴-۷: توزیع فراوانی درمورد تاسیس ساختمان کتابخانه از ابتدا به منظور کتابخانه بودن ۵۶
- جدول ۴-۸: توزیع فراوانی درمورد فاصله یکسان کتابخانه با واحدهای آموزشی و خوابگاه ها ۵۶
- جدول ۴-۸-۱: توزیع فراوانی وجود کتابخانه های دانشکده ای ۵۷
- جدول ۴-۸-۲: توزیع فراوانی وجود کتابخانه های خوابگاهی ۵۷
- جدول ۴-۹: توزیع فراوانی قابلیت گسترش آتی ساختمان کتابخانه ۵۸
- جدول ۴-۱۰: توزیع فراوانی نوع ساختمان کتابخانه ها ۵۸
- جدول ۴-۱۱: توزیع فراوانی و فراوانی تراکمی فضای کافی برای کتابداران و کارمندان کتابخانه ۵۹
- جدول ۴-۱۲: توزیع فراوانی و فراوانی تراکمی فضای کافی برای مخزن کتابخانه ۵۹
- جدول ۴-۱۳: توزیع فراوانی و فراوانی تراکمی فضای کافی برای مراجعان کتابخانه ۶۰
- جدول ۴-۱۴: توزیع فراوانی تعداد طبقات کتابخانه ۶۰

- جدول ۴-۱۵: توزیع فراوانی در رابطه با امکانات برای انتقال به طبقات..... ۶۱
- جدول ۴-۱۶: توزیع فراوانی و فراوانی تراکمی مربوط به منطقی بودن روابط بین بخش ها..... ۶۲
- جدول ۴-۱۷: توزیع فراوانی و فراوانی تراکمی در رابطه با فراهم آوری محیط آرام و جذاب ۶۲
- جدول ۴-۱۸: توزیع فراوانی نوع روشنایی کتابخانه..... ۶۳
- جدول ۴-۱۹: توزیع فراوانی و فراوانی تراکمی وضعیت نور..... ۶۳
- جدول ۴-۲۰: توزیع فراوانی و فراوانی تراکمی وضعیت حرارت..... ۶۴
- جدول ۴-۲۱: توزیع فراوانی نوع وسایل خنک کننده ۶۴
- جدول ۴-۲۲: توزیع فراوانی نوع وسایل گرم کننده..... ۶۵
- جدول ۴-۲۳: توزیع فراوانی و فراوانی تراکمی میزان رطوبت..... ۶۶
- جدول ۴-۲۴: توزیع فراوانی و فراوانی تراکمی وضعیت تهویه هوا..... ۶۶
- جدول ۴-۲۵: توزیع فراوانی و فراوانی تراکمی کنترل گرد و غبار ۶۷
- جدول ۴-۲۶: توزیع فراوانی و فراوانی تراکمی کنترل آلودگی های صوتی..... ۶۸
- جدول ۴-۲۷: توزیع فراوانی و فراوانی تراکمی میزان ایمنی ساختمان..... ۶۸
- جدول ۴-۲۸: توزیع فراوانی ارتفاع سقف..... ۶۹
- جدول ۴-۲۹: توزیع فراوانی و فراوانی تراکمی وضعیت پوشش دیوارها و سقف ها..... ۶۹
- جدول ۴-۳۰: توزیع فراوانی نوع پوشش دیوارها..... ۷۰
- جدول ۴-۳۱: توزیع فراوانی و فراوانی تراکمی وضعیت ظاهری کتابخانه..... ۷۱
- جدول ۴-۳۲: توزیع فراوانی وجود وسایل اعلام حریق..... ۷۱
- جدول ۴-۳۳: توزیع فراوانی وجود وسایل اطفاء حریق..... ۷۲

- جدول ۴-۳۴: توزیع فراوانی نوع وسایل اطفاء حریق..... ۷۲
- جدول ۴-۳۵: توزیع فراوانی نوع کفپوش..... ۷۳
- جدول ۴-۳۶: توزیع فراوانی و فراوانی تراکمی وضعیت پنجره ها..... ۷۴
- جدول ۴-۳۷: توزیع فراوانی نوع حفاظ پنجره ها..... ۷۵
- جدول ۴-۳۸: توزیع فراوانی و فراوانی تراکمی وضعیت فضای سبز اطراف کتابخانه..... ۷۵
- جدول ۴-۳۹: توزیع فراوانی وجود پارکینگ..... ۷۶
- جدول ۴-۴۰: توزیع فراوانی تعداد درب ورودی و خروجی..... ۷۶
- جدول ۴-۴۱: توزیع فراوانی و فراوانی تراکمی مربوط به وضعیت رفاه معلولان..... ۷۷
- جدول ۴-۴۲: توزیع فراوانی و فراوانی تراکمی وضعیت مکان مناسب برای رایانه ها و وسایل کامپیوتری..... ۷۷
- جدول ۴-۴۳: توزیع فراوانی و فراوانی تراکمی صرفه جویی در مصرف انرژی و فضا..... ۷۸
- جدول ۴-۴۴: توزیع فراوانی وجود وسایل امنیتی برای حفاظت از مجموعه کتابخانه..... ۷۸
- جدول ۴-۴۵: توزیع فراوانی نوع وسایل امنیتی..... ۷۹
- جدول ۴-۴۶: توزیع فراوانی امکانات رفاهی کتابخانه..... ۸۰
- جدول ۴-۴۷: توزیع فراوانی وجود اتاق جدا برای کارمندان خدمات فنی..... ۸۱
- جدول ۴-۴۸: توزیع فراوانی و فراوانی تراکمی سهولت دسترسی به بخش های مختلف..... ۸۱
- جدول ۵-۱: مقایسه میانگین امتیازات ارزیابی جامعه آماری از محل ساختمان..... ۸۴
- جدول ۵-۲: مقایسه میانگین امتیازات ارزیابی جامعه آماری از مسائل رفاهی ساختمان (۱)..... ۸۵
- جدول ۵-۳: مقایسه میانگین امتیازات ارزیابی جامعه آماری از مسائل رفاهی ساختمان (۲)..... ۸۶
- جدول ۵-۴: مقایسه میانگین امتیازات ارزیابی جامعه آماری از مسائل امنیتی ساختمان (۱)..... ۸۶

- جدول ۵-۵: مقایسه میانگین امتیازات ارزیابی جامعه آماری از مسائل امنیتی ساختمان (۲)..... ۸۷
- جدول ۵-۶: مقایسه میانگین امتیازات ارزیابی جامعه آماری از اقتصاد و صرفه جویی در ساختمان..... ۸۷
- جدول ۵-۷: مقایسه میانگین امتیازات ارزیابی جامعه آماری از دسترسی آسان به بخش های مختلف ساختمان..... ۸۸
- جدول ۵-۸: مقایسه میانگین امتیازات ارزیابی جامعه آماری از طراحی داخلی ساختمان..... ۸۹
- جدول ۵-۹: مقایسه میانگین امتیازات ارزیابی جامعه آماری از مساحت و فضای ساختمان (۱)..... ۹۰
- جدول ۵-۱۰: مقایسه میانگین امتیازات ارزیابی جامعه آماری از مساحت و فضای ساختمان (۲)..... ۹۰
- جدول ۵-۱۱: مقایسه میانگین امتیازات ارزیابی جامعه آماری از ساخت ساختمان کتابخانه..... ۹۱
- جدول ۵-۱۲: میانگین امتیازات ارزیابی نیروی انسانی از توجه به نیازهای ساختمانی در کتابخانه های مورد مطالعه..... ۹۲

فصل اول

کلیات تحقیق

۱-۱- مقدمه

دانشگاهها اصلی ترین و مهمترین مرکز تولید علم و دانش در کشورهای مختلف به شمار می روند و به واسطه رسالتی که بر دوش دارند تلاش می کنند با تربیت و آموزش نیروی انسانی ، آنان را برای ورود به بازار کار و خدمت به جامعه آماده سازند. به همین دلیل، دانشگاه سازمان غنی است که توأمان به فعالیت آموزشی و پژوهشی می پردازد و در کنار آن دانشگاهیان به عنوان قشر اندیشمند جامعه بر چگونگی تصمیم گیری در حوزه های مختلف اجتماعی، اقتصادی، سیاسی ، فرهنگی اثر می گذارند. (ترکیان تبار، ۱۳۸۸)

کتابخانه یکی از مهمترین اجزاء لاینفک و در حقیقت قلب تپنده یک موسسه آموزشی است و از جنبه های علمی و فرهنگی اهمیت ویژه ای دارد. کارکرد بهینه و بهره وری هر چه بیشتر این نهادها دست یابی به اهداف علمی و فرهنگی جوامع را تسهیل می کند (زمانی، ۱۳۸۶). و برای دستیابی به این اهداف عوامل مختلفی دخیل است که از میان این عوامل ساختمان یکی از اساسی ترین عناصر کتابخانه های دانشگاهی محسوب می شود و می تواند نقشی تعیین کننده در موفقیت و شکست برنامه های دانشگاه داشته باشد. (حقیقی، ۱۳۷۳)

از سوی دیگر حفظ جایگاه و منزلت کتابخانه و اهمیت آن ایجاب می کند که این نهاد آموزشی به صورت منظم به ارزیابی موقعیت و وضعیت خود بپردازد. (شهبازی، ۱۳۸۶)

ارزیابی تنها ابزاری است که قادر است عملکرد سیستم و افزایش توانایی آن را مورد سنجش قرار دهد و نسبت به استفاده بهینه از آن اطمینان حاصل نماید. چنین کاری هم برای مدیران سازمان ها و هم برای استفاده کنندگان از خدمات، حائز اهمیت است. دلیل اصلی ارزیابی عملکرد کتابخانه، نزدیک شدن به هدف های غایی یعنی تامین رضایت کاربران و افزایش کارایی و اثربخشی عملیات کتابخانه ها می باشد. (رئیسی، ۱۳۸۶)

از آن جا که کتابخانه های دانشگاهی مهم ترین پایگاه اطلاع رسانی علمی، آموزشی و پژوهشی کشور محسوب می شوند، مراعات کردن استانداردها در کتابخانه ها راه مطمئنی برای کاستن هزینه ها، جلوگیری از اتلاف نیروی انسانی و مهم تر از همه، ارتقای خدمات کتابخانه ای به کاربران است. مراعات کردن استانداردها دو اصل مهم " سازگاری سیستم ها" و " اشتراک منابع" را که زیربنای خدمات نوین کتابخانه ای با کیفیت بالا محسوب می شوند، را تحقق می بخشد. (تعاونی، ۱۳۸۱)

به همین منظور این تحقیق سعی دارد به ارزیابی ساختمان کتابخانه ها از دیدگاه کتابداران و مدیران شاغل در آنها بپردازد.

۱-۲- بیان مسئله

کتابخانه های دانشگاهی نقش بسیار مهمی در ارتقا دانش و جذب و تشویق دانشجویان به مطالعه دارند. این مهم فقط در ساختمان کتابخانه های مجهز ، کارآمد و وسیع میسر است . ساختمان یکی از اساسی ترین عناصر کتابخانه های دانشگاهی محسوب می شود که نقش تعیین کننده در موفقیت و شکست برنامه های آن دارد، که علیرغم هزینه های بسیار و اتلاف وقت نیروی انسانی متخصص در امر اداره کتابخانه های دانشگاهی و با وجود تلاشهای بسیار، متأسفانه استفاده بهینه و مطلوبی از خدمات کتابخانه به عمل نمی آید. این امر بدلائل گوناگون و متنوعی صورت می گیرد و فاکتورهای مختلفی در این امر دخالت دارند که یکی از آنها نحوه طراحی ساختمان و استفاده بهینه از فضای تخصیص یافته برای کتابخانه می باشد، فضای کافی در بخش ها، نحوه چیدمان و ویژگی های ساختمانی از قبیل نور کافی، دمای مطلوب ، تهویه مناسب، وجود پارکینگ و غیره سبب ارتقاء کیفی و کمی خدمات در کتابخانه می باشد . (ابراهیمی، ۱۳۸۸)

در طراحی برنامه ساختمان کتابخانه مواردی چون سهولت نظارت بر کاربران و تدابیر امنیتی، رعایت اصول پیشگیری و اطفای آتش، روشنایی و دما و رطوبت نسبی مناسب در مخازن، ایجاد سیستم تهویه هوا، تسهیلات خروجی و ورودی مناسب در ساختمان برای معلولین جسمی، پوشاندن کف کتابخانه با کفپوش مناسب، و تسهیلات انتقال منابع کتابخانه ای و مراجعان و کارکنان بین طبقات مختلف مورد توجه قرار می گیرد. (وینز، ۱۳۷۴)

عوامل نامبرده شده فوق در بیشتر کتابخانه های دانشگاهی ایران در هنگام طراحی و ساخت کتابخانه ها در نظر گرفته نشده و به همین دلیل این کتابخانه ها جوابگوی نیاز های کتابخانه ای نمی باشند و مشکلات زیادی از جمله دوری کتابخانه مرکزی از مراکز آموزشی دانشگاه ها، مناسب نبودن فضای داخلی کتابخانه ها برای کتابداران و مراجعان کتابخانه، کمبود فضای لازم، نبود امنیت مناسب ساختمان، کسل آور شدن محیط کتابخانه برای کتابداران و مراجعان را باعث شده است.

نظر به اهمیت زیاد و نقش مهم نیروی انسانی در رشد، اعتلا و پویایی کتابخانه های دانشگاهی، این تحقیق سعی دارد ابتدا به ارزیابی ساختمان کتابخانه های مرکزی دانشگاه های مستقر در شهر تهران از دیدگاه نیروی انسانی شاغل در این کتابخانه ها پرداخته و سپس نتایج حاصل را با استانداردهای کتابخانه های دانشگاهی ایران مطابقت دهد. این امر موجب شناخت هر چه بیشتر نیروی انسانی از وضع ساختمان کتابخانه ی خود می شود. بدیهی است که این آگاهی موجب برنامه ریزی صحیح، سیاست گذاری های مناسب و بهبود عملکرد کتابخانه ها را فراهم خواهد آورد.

۱-۳- پرسش های پژوهش

۱. محل فعلی ساختمان کتابخانه تا چه حد جوابگوی نیازهای کتابخانه ای می باشد؟
۲. تا چه میزان در طراحی ساختمان کتابخانه های مورد مطالعه مسائل رفاهی نظیر نور مناسب، درجه حرارت مناسب، محیط آرام و راحت، تهویه مناسب، پارکینگ و بوفه برای کارکنان و مراجعه کنندگان در نظر گرفته شده است؟
۳. تا چه میزان در طراحی ساختمان کتابخانه ها به مسائل امنیتی ساختمان و امنیت مجموعه منابع توجه شده است؟
۴. در طراحی ساختمان کتابخانه ها اقتصاد و صرفه جویی از نظر مصرف انرژی و فضا تا چه میزان لحاظ شده است؟
۵. دسترسی آسان به بخش های مختلف کتابخانه به چه میزان لحاظ شده است؟
۶. تا چه میزان در ساختمان کتابخانه های مورد مطالعه به جنبه های داخلی ساختمان از قبیل نقاشی و رنگ مناسب دیوارها و سقفها، کفپوش مناسب، تزئینات جالب و مناسب، ارتفاع مناسب سقف و محل و تعداد پنجره ها توجه شده است؟
۷. مساحت و زیربنای اختصاصی به ساختمان تا چه اندازه جوابگوی فضاهای مورد نیاز فعلی و آتی کتابخانه می باشد؟
۸. آیا ساختمان کتابخانه از ابتدا به منظور کتابخانه بودن طراحی شده است؟ (بنیادی بودن ساختمان کتابخانه)

۴-۱- اهداف پژوهش و ضرورت آن

هدف پژوهش برآورد نقاط ضعف و قوت نیازهای کتابخانه های دانشگاهی تهران از لحاظ ساختمانی است که با استناد به نتایج و یافته های به دست آمده ، نقاط قوت و ضعف کتابخانه های مورد مطالعه از لحاظ بررسی وضعیت ساختمانی مشخص می شود که با آگاهی از وضعیت موجود هر کتابخانه در جهت سیاستگذاری مناسب، برنامه ریزی صحیح، خط مشهای مورد نیاز و اصلاح ساختمان ها بر اساس استانداردهای مناسب کمک می کند. استاندارد سازی کتابخانه ها از یک جنبه باعث شکوفایی ساختمان و فضاهای داخلی و از طرف دیگر سبب دلپذیر شدن این مجموعه ها برای مخاطبان خود می شود و علاوه بر رضایت مراجعه کنندگان احساس آرامش و راحتی برای کتابداران کتابخانه را به دنبال خواهد داشت.

۵-۱- فرضیه پژوهش

کتابخانه های مرکزی دانشگاه های مورد تحقیق در حدی پائین تر از متوسط به نیازهای کتابخانه ای خود با توجه به استاندارد کتابخانه های دانشگاهی ایران در زمینه ساختمان توجه کرده اند.

۶-۱- متغیرها

متغیر مستقل: شاخص های مربوط به ساختمان کتابخانه موجود در استاندارد کتابخانه های دانشگاهی ایران

متغیر وابسته: وضعیت ساختمان کتابخانه های مرکزی دانشگاه های شهرتهران

۷-۱- جامعه آماری

جامعه آماری این پایان نامه کتابخانه های مرکزی دانشگاهها و مراکز آموزش عالی زیر نظر وزارت علوم، تحقیقات و فناوری مستقر در شهر تهران که مجموعاً تعداد آنها ۱۶ باب میباشد هستند. پاسخگویان شامل ۱۶ مدیر و ۱۷۴ کتابدار متخصص در کتابداری که در کتابخانه های مورد مطالعه شاغل هستند می باشند.

۸-۱- تعاریف عملیاتی

۱. **کتابدار متخصص:** در این تحقیق منظور کتابدارانی که دارای مدرک تحصیلی حداقل لیسانس در رشته کتابداری و اطلاع رسانی هستند می باشند.
۲. **کتابخانه های مرکزی:** منظور کتابخانه های مرکزی دانشگاه های دولتی تحت پوشش وزارت علوم، تحقیقات و فناوری می باشد.
۳. **مدیران:** منظور رؤسا و معاونین کتابخانه های مرکزی دانشگاه های دولتی تحت پوشش وزارت علوم، تحقیقات و فناوری ایران می باشند که رسماً از طرف مسئولان دانشگاه ها به این سمت منصوب شده اند. (در جایی که مدیران کتابخانه ها پاسخگو نبودند، معاونین آنها عهده دار تکمیل پرسشنامه شدند).

فصل دوم

مروری بر ادبیات نظری تحقیق